

A SZTRACZENAI VÖLGY
ÉS
A DOBSINAI JÉGBARLANG.

IRTA

Dr. PELECH E. JÁNOS,

GÜMÖR-KISHONT MEGYE TB. FŐ- ÉS DOBSINA VÁROS FŐORVOSA.

MÁSODIK JAVITOTT ÉS BŐVITETT KIADÁS.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1884.

Nemes Dobsina Város

igen tisztelt közönségének jelen vázlatot

mély tisztelete jeléül ajánlja

a szerző.

ELŐSZÓ.

«Láttam a világhírű Adelsbergi barlangot, bejártam a Baradla labirynthjait és ámulattal gyönyörködtem változatos cseppkőalakzataikban; meghatottan állottam a Niagara partján, hallgatva az óriási zuhatag mennydörgő szózatát; letekintettem az Alpok szédítő csúcsairól a borzalmas mélységekbe, a tátongó szakadékokba; a Vezuv füstölgő kraterének fojtó kénzaga, közvetlen közelből hatott érzékeimre; a nagy Oczeán zajló áradatja, meg a sivár Gletserék holt jégvilága megigézték lényemet; a természetnek ezen rendkívüli alkotásai, óriási nyilvánulásai bámulat- és csodálkozásra indítottak, nagyszerűek és megragadók azok: de meg kell mégis vallanom, hogy bár *nagyszerűség* tekintetében páratlanul állanak is, mindazonáltal egyik sem annyira *váratlan*, egyik sem oly megkapó, mint a *dobsinai jégbarlang*.»

Ezt és ehhez hasonló nyilatkozatokat nem egyszer volt alkalmam hallani szenvedélyes turisták- és jártas utazóktól, kiket éppen a jégbarlangban kalauzoltam. És méltán! Mert a jégbarlang kincseit, annak szépségét híven leírni vagy elbeszélni nem lehet. Mindenkit annyira meglep az, hogy a néző önfeledt bámulatba esik. — Amaz említett rendkívüli természeti alkotásokkal, teljesen egy színvonalon áll a dobsinai jégbarlang is.

«Mindamellett — úgymond egyik neves utazó idegen — különös az, hogy e csodaszerű természeti kincset a művelt világ

alig ismeri, látogatóinak száma pedig, nagyszerűségével szemben, elenyésző csekély. — Ismertetni kellene azt minden módon, sőt a művelt világnak kellőképen tudtára hozni, mindazoknak, kik a barlangra befolyással bírnak, szigorú és hazafias kötelességük.»

Teljesen igaza volt, beláttam magam is, és midőn ezen igénytelen sorok írásához fogtam, eszembe jutott az idegen.

Ha ezen művecske által sikerül a nagy közönség figyelmét a Jégbarlangra fordítanom, ha annak barátokat szereztem, s ha e sorok az olvasóban vágyat ébresztenek az iránt, hogy e ritka természeti kincset személyesen felkeresse: akkor célomat teljesen elértem.

Kelt Dobsinán, 1884-dik évi Szent-Iván havában.

A Szerző.

«Felix qui potuit rerum cognoscere causas.»

Virgilius.

— A természet gazdag kincstárában számtalan gyöngyöt tart elrejtve; de kéretlenül nem nyújtja senkinek, magunknak kell azt fáradságos úton felkutatnunk.

Gömörmegye természeti szépségeinek úgy nagyszerűsége, mint kitűnő változatossága által van jellemezve; éghajlat- és földtani viszonyaival párhuzamban, míg déli részén jól tenyész a szőlő, kitűnő dohány, nemes fajú dinnye terem s búzája a bánáti-val versenyez: addig éjszaki részének legmagasabb pontjain, a fa-regio határán túl, hol a törpe fenyűt a sivár moh és zuzmó váltja fel, csak a «Holák» kopasz tetői meredeznek; míg Tornallya s Putnok között elterülő sík már az Alföld rónájának szelíd lehevel érint s a puszták pásztor-költészetére emlékeztet: addig éjszaki részén, Dobsinától fölfelé s a Garam-völgy mentében svajczi jellegű, vadregényes, komoly tájképeken merenghetünk; ha a szelíd Sajó-völgy, Csetnek s Jolsva völgye tájképi változatos szépségekkel, a tornallyai «Melegvíz» (tengerszem) érdekességével, az «Aggteleki cseppkőbarlang», a «Baradla» világhírű csodaszerűségével mindmegannyi kincsei Gömörnek: akkor a sokszor magasztalt regényes *Sztraczenai völgy*, de még inkább a csodás természetjáték, a *Dobsinai jégbarlang*, e kincstárnak nem értéktelenebb gyöngyszemeit képezik.

A Sztraczenai völgy és a jégbarlang állandó benyomást tesz arra, ki azt látta, minden pontja annyira érdekes, hogy bármely oldalról tekintve, érdemes a megfigyelésre; képben adva is vonzó, ha a rajz híű. Ezt czélomúl tűztem. Jöjjön velem a t. olvasó, végig

vezetem a Sztraczenai völgyön, kijelölöm érdekesebb pontjait s leszállunk a jégbarlang csodás tömkelegébe, megfigyeljük minden érdekességeivel, s engedje meg, hogy ez egyszer — ha orvos is — ne Aesculap, de az ép természet papja lehessenek.

A Sztraczenai völgy vagy Nagy szoros (Grosser Engpass) Dobsinától éjszak-nyugati irányban, mintegy $1\frac{1}{2}$ —2 órai távolságban fekszik, az éjszaki szélesség $48^{\circ} 51'$ s a keleti hosszúság $37^{\circ} 55'$ — $38^{\circ} 3'$ között.

Ha az utas Dobsinától a «Rózsa» vendéglő mellett a Hosszúhegy (Langenberg) felé veszi útját, cseplyés, bokros hegyoldalon, szántóföldek s virányos hegyi rétek közepett emelkedik föl, trias- és kőszénkorszaki homokkővel és palákkal találkozik, így gabróval váltakozó palarétegekkel; e hegyoldalon láthatja a világhírű Zemberg kékleny- és álnyabányákat közel a szekérút mellett balra, melyek évenként átlag 2000 vámmázsa kéklenyérczet (kékleny és álny) termelnek, jobbra nagyszerű vasbányákat mellez el. Felérve a Hosszúhegy tetejére — közel 1000 méter — a «Kereszthez» gyönyörű kilátás lep meg. Lábunk alatt keskeny völgyében Dobsina városa terül el, dél felé a kitünő alakú Rhadzim-hegy, meg a Rozsnyó felé mindinkább ellapuló hegységek a távlatnak halványuló kékjébe játszva, mindig bizonytalanabb körvonallakkal olvadnak össze a láthatár meleg viola-színével; éjszának svájci tájkép nyílik, lábaink alatt középszeles völgy terül, a Göllnicz-rölgye, szemben velünk a völgy oldalát meredek lejtőzetében szulas fenyves nőtte be, itt-ott bizarr szürke mészsirtjei merészen emelkednek égnek, a hegytalphoz kristályvizű tó simúl, méltóságos mozdulatlanságában egy hullám sem rendül meg tükörén, melyben a meredek oldal százados fenyői meleg zöldjükkal verődnek vissza gyönyörű tükörképben; a szirtek között a Gerava válik ki; itt volt még pár év előtt a Palzmann-féle vasgyár, mely azonban a mostoha iparviszonyok következtében munkáját beszüntette, füstjébe ezer sziporkázó tűzszikra vegyült, — a völgyet szeszélyes kanyargással szeli végig a Göllnicz rize mint egy

ezüst szalag, benne a halak legszebbike, a *pisztráng*, bőven tenyészik, — fölfelé a festői fekvésű két kis falu, *Istrán- és Imrefalva*, meg a dobsinai vaskohó fekszik.

A «Kereszt»-nél az út egyenesen le a völgynek, a Palzmann-gyárhoz s bal felé Sztraczenának vezet; az utóbbit választjuk.

Fenyves erdő között haladunk, nem sokára egy keskeny völgyecskebe — inkább szurdoknak volna mondható — érünk, oly szűk, hogy csak a szekérút s tövében egy 3—4 méter széles patakcsa fér el, oldalait jobbfelől a «Kő»(Stein)-hegy dűllője, balfelől a *Bundáshegység* (Pelz) déli oldala sűrű fenyvesével képezi.

Mindjárt a völgyecske kezdetén az út mellett néhány tölcser-szerű 10—20 méter haránt-átmérőjű bemélyedést látunk a földben, ezek nem egyebek, mint *töbrök*. Ily töbrök mindenütt előfordulnak, hol a mészkőzetben a beszivárgó szénsavtartalmú * víz a mészkövet feloldja, ürt alkot, az üröket fedő földréteg néha annyira elvékonyul, hogy beszakad s így töbrök képződnek; sok ily töbör van a Sztraczena körüli hegyekben, a jégbarlang közelében több helyütt, Gömörben főleg az Aggteleki barlang körül tömérdek ily töbör létezik, ott a nép «Ravaszlyuk»-nak mondja.

Völgyecskénk kedves méla hely, csendjét csak a kis patak vidám csevegése zavarja; de ím, mintha csörgése halkabb lenne! valóban úgy van, — vize is megapadt, hova-tovább annál inkább apad, fogy-fogy, míg végre csak száraz medre marad; — a patakcsa eltűnt — elveszett; a föld nyelte el, — majd újból lejjebb napfényre jő lassanként, s a Göllnicz vizébe siet, máskor örökre eltűnt. E patakcsa neve «Florenseufen» (Verloren seufen) a patak után az egész völgyecske neve is az, vagy másként *Ároknak* (Graben) is mondják; az egész Sztraczenai völgy is az elveszett, eltűnt (tótul straceny = elveszett) csermelytől nyerte nevét.

* A szénsav a föld növényzet-takarójából származik.

Hasonló eltűnő s újra felszínre kerülő patak van a *Jánosmagasa* (Hanneshöh) nevű hegységben is, Dobsina határában. Kis időig haladva még, a Göllnicz-völgybe érünk, mely a benyilástól le- és felfelé terül, felfelé terjedő része a *Sztraczenai völgy* par excellence.

Jellegezve van kelet-nyugati iránya, gyakori merész kanyarulatai, keskenysége, helyenkénti hirtelen kiszélesedése, festői sziklacsoportozatai által, úgyszintén fenyves meredek hegyoldalai, kristálytisza folyója, szép s költséges szekérútja által, mely a Göllnicz vizét sokszor áthidalja, alkotó elemeinek változatos összejátszása festői módosulataival egységes gyönyörű összhangban az egész völgynek komoly, vadregényes jelleget kölcsönöz.

A völgy kezdetén mindjárt az Árok benyilásánál van a kis falu *Sztraczena*, rendetlenül szétszórt, jobbadán fából épült 57 házból áll, lakosai mind tótok, katolikusok, vasgyári és bányamunkával foglalkoznak. Itt van Coburg Ágoston herczeg jeles vasgyára, mely évenként átlag 100,000 vámmázsa nyers vasat termel, midőn 100-nál több munkásnak ad állandó foglalkozást, 250,000 mázsa vasérczet használ föl s egy millió köbláb faszenet emészt meg. — A gyárat csinos tisztalakok környezik. A falut elhagyva, már előttünk van a völgy jellegzetes sajátságaival, mindjárt elől bal felé a Göllnicz jobb partján emelkedik Jánosmagasa fenyves hegyoldalával, jobbról a víz balpartján a *Macskáshegy*, *Mačkov Vrch*.*

Az utas, ki e völgyön halad, legyen bár a rideg kétszerkettő embere, hideg számító, legyen a nyers gyakorlat hőse, ki az életet csak kézzelfoghatóságában szereti ismerni, ki arról harmatot s költészetet durván letörölt, legyen bármily ellensége a hiábavaló ábrándnak, a költészetnek: a természet szépségeinek varázshatalma alatt, akarata ellen is fölfogva a benyomásokat, költői hangulatba jő, majd meg a természet óriási ereje s nagyszerűsége

* A tót č = cs.

mellett önérzete a kislelkűségig eltörpül, csekélységének, parányiságának érzete szállja meg, s öntudatlanul is érzi Shakespearerel

«..... mik a legyek
A pajkos gyermekeknek, az vagyunk
Az isteneknek mink, mulatkozásból
Öldösnek el bennünket.»

A völgy többnyire oly szűk, hogy benne csak egy jó karban tartott szekérút, meg a 8—12 méter széles Göllnicz vize fér meg, az út, mely a hegyoldal majd jobb majd bal ereszkedőjén vezet tova, a kanyargó folyót csak a Sztraczenai völgyben 13 majd kö-, majd fahíddal öleli át.

A Göllnicz vize a *Királyhegy* keleti oldalán, *Telgart* falutól éjszaknak ered és *Margitfalvánál* a *Hernádba* szakad. A völgy helyenként hirtelen kiszélesedik, pázsit- és ezer virággal hintett térré tágul ki, majd újra megszűkül s fenyőfedte két oldala majdnem összeér. — A sűrű szálás fenyves mily pompás összhangban van a magas sziklaormokkal! Komoly, csendes, mozdulatlan mint a sziklaóriás, némán s méltósággal sorakozik sudar sudar mellé mint egy lándzsás csapat, galyzatuk árnyas hűsébe — mit Virgil oly találóan «*Frigus opacum*»-nak nevez, — csak itt-ott lopózik be egy-egy napsugár, élesen világítva meg a mohos talajt, melyet a magas hegyvidék gazdag flórája tarka szőnyeggé hímzett; az erdő néma csendjét csak egy-egy madár csevegése, meg a völgyben zúgó patak egyhangú moraja zavarja; a lég végtelen tiszta, átlátszó s a fenyves balzsamillatával van tele, oly üdítő, oly kellemes, nem győzünk eleget beszívni.

A sötétzöld lombsátor közül amott egy óriás fenyű kiszáradt fehér sudara válik ki, a mohos kéreg kanyargós lemezekben patogzott le róla, szilánkosan tört le koronája. A kor, az idő hatalma ölte meg, vagy a dúló elemekkel való harczában hullott el, a száraz törzse is csak emlékjelül maradt, hogy régi dicsőségéről beszéljen, s ez élő világban eszünkbe hozza: «*Memento mori!*» — Itt

egy düledező bükk nyúlik át a tiszta patakon, s ez mintha ápolni akarná, haldokló ágait hűvös vizével locsolja.

Egy tekintet s egészen új kép tárul elénk; a fenyűfedte oldalt kopár, egyhangú szürke szirthalmaz váltja fel, vad ormok daczosan merednek ég felé, köröskörül zig-zúgos szaggatott szirtgerinczek, merészen kiülő éles csúcsaikkal — majd óriás függönykép leereszkedő síma sziklafal, itt egy hegyes gúla-alak, amott egy szirtszobor, közbe összehányt kötörmelék, mely minden perczben leomlással fenyeget, a keskeny sziklapárkányba egy-egy szálás fenyő fogószik, kanyargó gyökere mint szürke kigyó látszik ki itt-ott a mohfedte silány talajból, tús ágaival, hegyes csúcsával élesen metsződik az ég kékjébe; a szirterkélyekről kicsúszott mohtelep ághogas gyökereivel s kúszó növénytakarójával festői rojtokban fityeg le.

Ha nem tudnók, hogy Kirchner rajzónjának híres „Spaziergang”-jához Schiller magasröptű phantasiája adta a modellt, azt hinnők, eredetijét e szirtek közt találta.

Minden kanyarulatnál egy új kép, csak a kristályvizű folyó van ott mindenütt, a hosszú szoros völgy telve van azon syreni hanggal, mit moraja, zúgása, suhogása okoz. Heine szavai szerint:

„Ein seltsam Geräusch, ein Flüstern und Pfeifen,
Ein Lachen und Murmeln, Seufzen und Sausen
Dazwischen ein wiegenliebliches Sagen.”

Ez ama syreni hang, mely a fenyűfedte bérczek néma csendjébe vegyülve ellenállhatlanul vonz, a ki egyszer hallotta, lelke rejtett gyökereivel csügg rajta, s újra meg újra felkeresi azt. — Most hirtelen meredek riasztja meg a folyót, összevissza hányt szikladarabokon rohan le, majd két oldalt benyúló szirtfalak állják útját, annál nagyobb zajjal zuhog át rajtuk, moszatos zöld falaikat merészen csapkodja, nyalja, falja, habjai ezer finom cseppé porladnak rajta szét s szivárványszínben játszanak a nap sugarival, itt sugaras nyalábokban szökellnek szerteszét, majd

átlátszó ívvé terülve, mint egy üveglemez omlanak le; vad örvényben kavarg most hirtelen, majd csendesül moraja, hatalmas tombolását, habzó zuhogását méla halk susogássá változtatja, midőn finom homokfödte síkon terül ki, vagy egy simára nyalt sziklatáblán átlátszó zománczczá simúl; itt mozdulatlan, méltóságos mélységgé gyúlik meg s hallgatag tanui, a zord szürke ormok s komoly mozdulatlan fenyvesek néznek tükrébe. Amott az élet mozgalmas pezsgése, emitt a csendes halotti nyugalom egymással varázsszerű összhangban egyesül. — Egy-egy üde zöld pázsittal borított hegyi rét, rajta virgoncz juhok legelnek; a «Téli rege» Perditája, vagy Dorcas és Mopsa nem őrizték nyájukat szebb helyen. Ily helyen egy kis merengés megbocsátható, alig van itt nyoma emberi kéznek, munkának. — A természet meszterkéletlen egyszerűsége, tiszta szűziessége s a magány megigéző hatással van kedélyünkre. Az ember egészen elszigetelve érzi magát, mintegy ki van szakasztva a mindennapi élet zajából, és Shakespeare szavaival:

«Az élet itt piaczi zajtól menten
A fában nyelvet, könyvet a patakban,
A köben szót, s mindenben jót talál.»

A természet csodaszerű szépsége, ezernyi bája a beteg kedélyt is fölvidítja itt, sőt az angol «spleenje» vagy a német «Weltschmerz»-je, vagy a csalódás-okozta meghasonlás a sorssal s csüggedés, mely Heine éles gúnyjában

«Ist etwa
Unser Herr nicht ganz allmächtig?
Oder treibt er selbst den Unfug?
Ach das wäre niederträchtig!»

mered felénk, mindig gyógybalzsamot talál a természet ily szépségeinek varázsszerű hatalmában; bajunkat feledni kezdjük, kibékülünk a sorssal, a bú szárnyakat kap, az élet újra rózsaszínben

ragyog, noha nem is leszünk oly optimisták, mint Fourier a soczialista, ki azt hitte, hogy a jólét és bőség miatt az emberek egykor 144 évesek, 8 láb magasak s 4 mázsa súlyúak lesznek, s a tenger narancslévé válik.

De térjünk utunkra; Sztraczena helység temetője mellett közel a Macskáshegy oldalába völgszerű hasadék, sziklafal alkotta szurdok nyílik, ez a *Sólyomhasadék* (Falkengrepp). Alig haladunk bele pár száz lépésnyire, fogva vagyunk, szoros körben sorakoznak jobbról balról a meredek sziklafalak, méltóságos gúlák, rovátkos tornyok, felszökkenő sziklacsúcsok, mintha az ég boltjába fúródának be, amott mozdulatlan köfolyam, összehordott kőgörgetegek, csak egy lökés kell, s tombolva, csörtetve omolnának a mélységbe, itt-ott egy-egy csoport fenyő fedi a sziklás hegyoldalt; ha a kővilágban a meredek, össze-visszahányt omladék között fölfelé kigyózó keskeny ösvényen mintegy félóraig haladunk, virágos hegyi rétre, egy tág fensíkra érünk; itt a kilátás szépségeiben gyönyörködve, pihenünk egy kissé, s utunkat tovább fölfelé folytatjuk, ösvényünk a *Hollókőhöz* (Rabenstein) vezet, 1158 méter a tenger felett. — Ismeretes pont a szép kilátásáról a szomszédos bérceztetőkre, messze Szepesbe és a hatalmas Tátrahegycsoportra, mely felséges gúla-alakzataival, hófedte tetőivel, meleg ibolyaszínben megható képet ad, de még inkább a közelében, kissé feljebb fekvő *Időszaki* vagy *Sztraczenai forrás*-ról. Forrás ez, melynek bugyogása időnként megszakad, s újból beáll. A forrás helyén egy mészkő-törmelékkel megrakott, teknő alakú gödröt látunk, melynek mélysége 60 centiméter, szélessége 50 centimeter, ez a forrás szája, lefelé hosszú mederré nyúlik, majd széles ürré tágul; — a forrás szájától kifelé folyó víz medre terül el, szintén mészkő-törmelékkel fedve; a forrás üres s medre száraz, de csakhamar az ür kőtörmeléke közt tiszta víz kezd előszivárogni, — növekszik, míg pár percz múlva teljes tömegben nagy robajjal bugyog föl a mélyből s fut le kiszáradt medrében, hogy rendesen egy és félórai folyás után megszűnjék, s a jelenet

2—3 óra múlva újból kezdődjék; száraz évszakban a szünet hosszabb, néha 2—3 napban egyszer ömlik ki, míg a kifolyó víz mennyisége s a folyás tartama majd mindig ugyanaz.

E tünemény bizonyára a szivornya hígmozgati törvényében találja magyarázatát. Kell ugyanis a hegy gyomrában lenni egy tágabb ürnék, mely fölfelé csőszerű menetté alakulva, emelkedik bizonyos magasságig (magasabban, mint a forrás szája), most szögzugban megtörve lefelé vezet s a forrás szájánál nyílik a külvilágba; az ür vagy saját kisebb forrásából, vagy sziklák közt felülről beszivárgó vízzel telik meg, s midőn a megtelés a csövek legmagasb pontjáig ért, kell, hogy a víz a csövön ki a forrás szájához, s innen a külvilágba ömöljön, s a szivornya törvénye szerint, az egész csőrendszer és ür teljes víztartalma kiürüljön. A forrás 930 méter a tenger fölött.

A Hollókő és az Időszaki forrás kiránduló társaságok s turisták által sűrűn látogatott pontok. Ezelőtt a forrás szájához kis malomkereket alkalmaztak akként, hogy az a kibugyogó víz által mozgásba hozatva, egy kis kalapácsot hozott viszont rythmicus működésbe, mire az egy hangzó lapon hangosan kalapácsolt; jelül szolgált ez a forrás körül mulató társaságnak, hogy a víz bugyog. — Mondják, hogy a kalapács hangját az özek ismerték már, s gyakran e jelre a forráshoz jöttek szomjukat oltani.

De térjünk vissza, s folytassuk utunkat. A Súlyomhasadék kal szemben, kissé fölfelé a Jánosmagasába szintén egy kis völgyecske hasad, a *Kis szoros* (Kleine Eng), el-eltűnő patakja miatt érdekes, mint minőt az Árokban láttunk. A hasadék torkánál faházikókból egy kis telep terül, lakosai mind favágók és szénégetők, a telep neve *Spital*.

Innen a völgy jelentékenyen kitágul, utunk a folyó bal partján síktéres helyen vezet, egyenesen egy harántul a völgyön benyúló sziklanyelvnek, mely mint óriás kőfal huzódik a völgyön keresztbe, egészen a folyóig, rajta hatalmas sziklacsapok, óriás gúlák nyugszanak, itt-ott egy párkányzatába kapaszkodott fenyő

magaslik, — utunk már majd a sziklafalhoz ér, midőn észre-
 vesszük, hogy az keresztül van fürve s ez alagúton kocsink
 kényelmesen roboghat keresztül. Ez a *Sztraczenai sziklakapu*.
 A kapu sziklafalára egy tábla van szögezve e felirattal: «Ágoston,
 Szász Coburg-Góthai herczeg, elnökünk, téged e sziklák dicsér-
 nek. — A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése».
 A kapun áthaladva, a völgy szűkebb részében vagyunk, utunk a
 völgygyel gyorsan kanyarog jobbra-balra, gyanítani sem lehet,
 merre fordul. Nem messze a kaputól a folyó jobb oldalán kiváló
 sziklacsoport vonja magára figyelmünket. Közvetlen az út mel-
 lett, mint egy épített várfal, mered égnek egy sima óriás szikla-
 lap 80—90 méternyi magasan, mellette egy második, mögötte
 újra más, hosszában némelyik mint dűledező fal szélesen meg
 van repedve, ennek teteje, — annak széle dőlt romba, ez itt mint
 erős bástya büszkén magaslik égnek, amaz mint csonka torony
 ledőléssel fenyeget. Ez a *Sztraczenai sziklavár*.

Feljebb haladva, utunkat újból — mint a kapunál — vaskos
 sziklatömeg állja el, nyílás van bele vésve, úgy hogy a bemetszés
 jobb és bal felől a sziklák erős fala által van határolva, mik
 között utunk vezet át. A bevésott felirat «Coburg Ferdinand 1840»
 ma is fennen hirdeti a fenséges herczeg lángeszét, melylyel a
 forgalomnak ez utat nyitattá s ezzel a vasiparnak hatalmas len-
 dületet adott. Ez a *Bemetszés* (Einschnitt).

Itt a folyó jobb partján a *Krivánhegy* hatalmas fenyőtaka-
 rójával, bal partján az *Özmező* (Rehfeld)-hegység vonul. Nem-
 sokára érdekes ponthoz jutunk. Egy hirtelen fordulatnál a völgy
 téres hegyi rétté tágul, utunk a Kriván lejtőjén, jó magasan a
 rét fölött vezet; a rét közepén hirtelen elszigetelve emelkedik a
 földből egy szürke sziklacsoporthoz, alakja széles alapú gúlához
 hasonló, jobb és bal vállán kisebb kúpokat, sziklatornyokat, majd
 szoborszerű szirtképleteket visel, s közép csúcsával mint hegyes
 gúla élesen vágódik a légbe, mintegy 58—60 méter magasság-
 ban; a szép csoportot csaknem szabályos körben futja körül a

Göllnicz s lábát kristály-vizével locsolja; az egész képlet a gyertyaként rá-ráillesztett fenyősudarakkal, a rajta nyugvó kúpokkal, szobrokkal s csúcsára tett fakereszttel, a tág, komoly fenyvessel környezett téren impozáns, méltóságos jellegű s találóan *Oltár*-nak nevezhető.

Bal felől a folyam mentében is óriás képződmények, egész sziklavilág, szédítő magas és meredek hegyoldal, egy ily sziklán jókora nyílás, valóságos lyuk látható, melyen keresztül a favágók és szénégetők egész fenyőszálakat dobtak át s eresztettek a völgybe. — E sziklaoldal neve: *Vén sziklák a lyuk felett* (Stary strosy na diery). Itt nyílik egy szurdok éjszaknak, benne a Vernár faluba vezető út kigyózik, s kis patak futja be, mely itt a Göllniczbe szakad.

Utunk az oltártól hirtelen kanyarodik bal felé, változatos szépségein merengve, közeledünk a Sztraczenai völgy vége felé, midőn a hirtelen nagy mérvben kiszélesült tér tulsó részén, szemben velünk az *Éleskő* (Spitzenstein) 120 méter magas hegyes gúláját látjuk fenyőtakarójából fehérén kikandikálni; ez jelöli meg a Sztraczenai völgy felső, nyugati végpontját, mely az Árok szurdok torkolatától idáig kanyarulataival körülbelől 5000 méter hosszú s mintegy egy órai utat igényel. Ez a völgy legtágabb tere, bal felé a *Ducsahegy* düllője, jobbról az *Özmező* határolja, az *Éleskő* velünk szemben, háta megett éjszaknak a büszke Királyhegy hatalmas vaskos alakjával s alacsonyabb bérceztetők zárják a távlatot. A tér közepén fut végig utunk, bal felől mellette a svájci stílusban épült tágas *«Vendéglő a jégbarlanghoz»* füstölő kéményeivel integet, erkélyén vidám vendégsereg lobogtatja fehér kendőit felénk.

A vendéglő elegendő számú s kellőleg berendezett szobákkal bír, újabb építkezések által pedig ma már egész kis telep van itt csinos nyaralókból. Így a vendéglő-épületen kívül újabban a *«Turistaház»*-at építteté a város. Csinos svájci stílusú tág épület ez 11 lakszobával, hol a barlang látogatói kényelmes lakást s

általán modern berendezést találnak. Ételek- és italokban kellő választék van, a kiszolgálat pontos s a vendéglő általán avatott kezekben lévén, a finnyásabb utazók kíváncsalmait is kielégítheti. Kényelmes, jó és olcsó ellátást találhat itt nagy társaság is. De hosszabb nyári tartózkodásul is igen ajánlatos a festői fekvésű hely, hol a természeti szépségek, balzsamos hegyi levegő, fenyves erdő, kirándulások a közeli bércekre, a Hollókő és Időszaki forráshoz, a Királyhegyre, az Alacsony-Tátrának ezen legszebbik csúcsára, a közeli Poprád a szép és népes Husz-Parkkal, Tatra-füred, helyben pedig hideg és meleg fürdők, vadászat pisztráng-horgászat stb. a vendégek üdülésére és szórakoztatására szolgálnak.

A vendéglő közelében díszlik Gömör Gusztáv úr szép nyaralója s a Gömör-Kellner családok legújabban épült villája. A vendéglő előtt tág medenczájú szökőkút löveli meglepő magasba karnyi vastagságú vízsugarát.

Dobsina város képviselte határozatba vitte, hogy a barlangot, mint ritka természeti kincset, meg fogja őrizni, fentartani, s e részben bármily anyagi áldozatra kész, s azon van, hogy a nagy közönségnek lehetőleg kényelmesen hozzáférhető legyen, a barlang netaláni jövedelme is csak fentartására s környezetének gondozására fordíttassék. — A barlang járhatóvá tétetett, e részben nincs kívánni való, a jégpadlóra czélszerű lépcsőzet, deszka-emelvények s fapadlók, karfák vannak alkalmazva, úgy hogy minden érdekes ponthoz kényelmesen, száraz talajon s hidegtől védett lábbal juthatni, a világítás kellő számú petroleumlámpák által van eszközölve, az érdekesebb jégalakzatok magnesium-fénnyel is világíttatnak, értelmes vezetőről van gondoskodva s a barlang bármikor megtekinthető, a fizetendő díjak lehetőleg csekélyebbre vannak szabva.

De másfelől a barlang környékének csinosítása sem látszott a városnak feleslegesnek, a vendéglőtől a barlanghoz jutás élvezetessé tétetett, midőn e két pont közti vadon hegyoldal üde

forrásaival, zordon fenyvesével, kultivált csinos hegyi parkká lett alakítva; a város e műveletében Szontagh Bertalan úr s mások között legtöbbet köszönhet Dobay Vilmos Coburg hercegi bányagazgató úr áldozatkész munkásságának, ki ismeretes szakavatottsággal s alapos tanulmánynyal önállóan tervezte s vitte végbe a munkálatokat.

Mihelyt a vendéglő oszlopos előcsarnokába lépünk, a felügyelőség czélszerű intézkedéseinek első nyomait látjuk; — csinos táblák függnek a falon utasítással a barlang megtekintésének módozataiban, a tanács által megszabott árjegyzék ételek, lakás, barlangvilágításért s megtekintéseért fizetendő díjakról stb., stb.; az ismeretlen utazó mindjárt tájékozva van.

Miután itt kissé megpihentünk, elindulunk a jégbarlang felé; a Ducsa-hegy éjszaki dűllőjének tartva, az érintett parkban haladunk fölfelé, finom homokkal beszórt utunk izléses kanyarulatokban vezet majd szálas fenyők között, majd fiatal ültetés közt — átláthatatlan sűrűségben, majd tágas tisztásra érünk; minden fordulatnál valami új, valami érdekes, más-más kilátás a völgyre, a páratlan alakú Élesköre, s tövében a kerülői lakra, itt-ott kényelmes falóczák, majd kristályvizű forrásokat hagyunk el. Legnevezetesebb ezek között a *Nagy forrás* 737 m. magasban, a mennyiben vize $+6^{\circ}\text{C}$. fokú s oly bőségben bugyog, hogy közvetlenül jókora malomkereket hajthatna, s lefolyásában valóságos patakot képez, jó vize van a *Szontagh-forrásnak* is, így a *Mohos forrásnak*, igen csinos az *Ikerforrás*. Leghidegebb a kerülőlak mellett levő *Kis forrás* vize $+5\frac{1}{2}$ fok C.

A Ducsa-hegyoldal közép magasságában csakhamar kis fabódé tűnik szemünkbe, ez jelöli utunk célpontját. A vendéglőtől $\frac{1}{4}$ órai kellemes séta után érünk ide, s itt még $\frac{1}{4}$ óráig pihenünk, hogy teljesen lehülve szállhassunk le a hűvös jégvilágba. — A kunyhó mellett mintegy 160—170 □ méter terjedelmű, leszakadozott szikladarabok, összehányt kötömegek borította kis fensík fakerítéssel van környezve, ezen jókora tábla függ.

«*Jégbarlang*» felirattal. A kerítés ajtaján bemenve, hűvös légáramlat tolul a velünk szemben emelkedő meredek sziklafaltól alulról felénk s érezteti, hogy a barlang szájához közel vagyunk, ezt azonban csak akkor pillantjuk meg, ha néhány lépcsőn a meredek szikla tövéig szállottunk le. A sziklafal mintegy 12 méter széles és magas, s éjszaki fekvésében kelet-nyugatnak irányul, rajta egy vastábla függ, melyen e sorok olvashatók :

«E jégbarlang felfedezőinek: Ruffinyi Jenő, MEGA Endre és LÁNG Gusztávnak elismerésül a városi közönség.

Felfedeztetett 1870 július 15-én.»

A szikla tövében vízszintes hasadék tátong, mely közepén mintegy két méter magas, s jobbra-balra hegyes szarvakba nyúlik ki. fenyő-galyakkal van befonva, úgy hogy csak a bemenetnek marad jókora ajtó. Ez a *barlang bejárása*.

Emberemlékezet óta ismerték e helyet *Jéglyuk* név alatt, mint a szikla tövében levő jéggel töltött hasadékot, de rejtett kincsei csak nemrég ismeretesek. Az ismeretlen ürt csak 1870 július 15-én járta be legelőször a tudnivágyó ifjú Ruffinyi Jenő mérnök két társával, LÁNG Gusztáv m. kir. honvédhadnagygyal s MEGA Endre városi tisztviselővel — dr. Fehér Nándor segédkezése mellett.

Midőn már előbb az ürt felé lőtt puska dörrenésére, abból hosszantartó dübörgő, tompa visszhang felelt, szilárdan feltevé magában Ruffinyi, hogy az ürt kikutatja. Így a mondott nap reggelén a szükséges kötelekkel, létrákkal s más segédeszközökkel felszerelve, indult nevezett társaival a kérdéses helyhez.

Először Ruffinyi erősíté derekára a köteleket, mely egy forgatható fahengerre volt csavarva, egyik kezében erős zsinórt tartott, mely viszont egy csengővel volt összekötve s jeladásra szolgált, derekán a bányamécs függött; miután így az eshetőségekre elkészülten a jelekben megállapodtak volna, bányászati elszántsággal csúszott be a föld alatti ürbe s csakhamar eltűnt a sötét, ismeretlen világban. Életveszélyes vállalat volt! Sokáig kelle a szűk,

beomlott kötörmelék, összehányt fatörzsdarabok s gazzal tömött sziklahasadék közt utat keresnie, — hol sima, meredek jégparton csúszott lefelé, hol ismét vissza föl kelle kúsznia, majd jobbra, majd balra bujkálnia, mindenütt a jég irányát igyekezett követni, — most tágabb ürben ereszkedik le s egyszerre téres csarnokba lyukad, — a *Kis teremben* van, sima jégdomb tetején áll, sebesen csúszik itt le háton fekve, most sík jégpallón fut előre sebesen, dobogó szívvel, örömtől elfojtott lélekzettel; a terem jégpallóját, — meg a három nagy oszlopot mécse magicus fénynyel világítja meg s bizonytalan homályt áraszt a sötét, ismeretlen ürben, síri csend körulte; dagadó kebellet fut most vissza a nyiláshoz s reszkető hangon kiált kifelé: «Jertek le utánam, felséges jégvilág van alul!»

Erre a künnmaradt társak mohó kíváncsisággal sebesen kúsztak be; a Ruffinyi derekára kötött s kívül végződő kötél Ariadne fonala lett.

Ezzel föl lett tárva a jégbarlang, a történetekről jegyzőkönyv vétetvén föl, a város okmánytárába tétetett le. A barlang neve: «*Dobsinai Jégbarlang*» vagy «*Ruffinyi-barlang*» lett.

Ha már magok a jégbarlangok, ellentétben a mészkő- és cseppkő-barlangokkal, a ritkaságok közé tartoznak, akkor a dobsinai jégbarlangról még azt is határozottan mondhatni, hogy az mind nagyság, mind szépség tekintetében az eddig ismert valamennyi jégbarlang között legelső helyet foglal el.* Jellegző sajátosságai: éjszának néző hegyoldal gyomrában nyugati, de főleg keleti irányban terjed ki, üre a bejárattól kezdve lejtőzetesen tart lefelé, úgy hogy ez a barlang legmagasabb pontját képezi, a bar-

* Krenner J. G. «A dobsinai jégbarlang leírása» című kitűnő művében következő jégbarlangokat említi: 1. A Sziliczei Tornamegyében. 2. A Gyezár Erdélyben. 3. A Zapordia Biharmegyében. 4. A Deményfalvi a Liptói havasokon. 5. Egy a horvát Karszt-hegységben. 6. Szt. George a Genfi tónál. 7. Vergiberge (Genfi tó). 8. Schafloch (Rothorn a Thorni tó mellett).

lang szája igen szűk; — mészkőzetben kisebb-nagyobb kiterjedésű ürök, aknaszerű menetek, folyosók állandóan óriási jégtömeget tartalmazó nagyszerű tömkelege. — Jége számtalan egymásra fagyott rétegek tömegéből áll, hol sima sík padlózatot, hol óriási jégfalakat képez, mi közben különböző jégcsapok, kúpok, oszlopokon kívül csodás szépségű jégalakzatokat alkot, majd víztiszta, átlátszó és légtelen, majd fehéres, átlátszatlan, alabastroszerű, apró légbuborékokat tartalmazó, benne kevés, állandóan folyó víz is található. — Összes kiterjedése 8874 □ méter; ebből jégterület 7171 □ méter; jéggel nem borított, sziklás felület 1703 □ méter; a barlangban látható jég összes tömege 125,000 köbméternél több és (1 köbméter jeget 9·1 métermázsának számítva) egy millió métermázsánál többet nyom.

De szálljunk le immár a titkos földalatti jégvilágba. Bemenvén a bejáraton 38 falépcsőn haladunk le — és bal felé; a barlang szélesedő torkában vagyunk, a boltozat és oldalfalakat mészszirtek képezik, míg a padlózat merő jégből áll, mely itt kissé sáros, poros s lejtőzetesen tart lefelé. Még pár lépcső s a barlang főürege — a *Jégterem* tárul ki előttünk egész nagyszerűségében; magassága 10—12 méter, hossza 120 méter, szélessége 35—60 méter, terjedelme 4644 □ méter.*

Tágas teremben állunk, egész padlózatát tükörsima jég alkotja, félve lépünk rá, hogy el ne csúszszunk, lábaink alatt a boltozatról lehullott ezer jégkristály recseg, ropog; a padlózat nagyobb kiterjedésében tükörsima *jégsíkot* alkot — 1726 □ méter terjedelemben — nincs ezen egy emelkedés vagy mélyedés — sokszor víg *korcsolyázók* versenypályája volt nyár derekán — többi részlete lejtős — dombos; a terem felső fala rendetlen alakú be-benyúló szürke szirtjeivel méltóságos bolthajtásként borul a félhomályba tűnő fénylő jégpadlóra, kisebb-nagyobb jégcsapok

* A számadatok majd kivétel nélkül Ruffinyi Jenő úrtól származnak, igen megközelítőleg pontosak.

függnek rajta, s millió jégkristály, csillagalakzatok borítják; itt átlátszó oszlopok, ott egy magas jégdomb, s ezerféle változatos jégalakzat mindenfelé.

Feledhetlen a benyomás, melyet itt érezünk! Imént még a szabad természet napos ege alatt a kilátás tág panorámájában gyönyörködtünk, virágos réten, erdős hegyoldal zöldje vett körül, — játszó pillangók repkedése, vidám madárdal, zajosan csevegő patak — mozgalom, pezsgés, élet mindenütt; most komor, sötét, hideg-ürben vagyunk a föld alatt, zord halotti mozdulatlanság, ünnepélyes templomi csend vesznek körül, csak a boltozatról egy-egy lecseppenő vízcsepp pottyánása, meg lépteink egyhangú kongása visszhangzik rémesen, óriási jégtömeg között komor szikla-boltozat zár keblébe; a lámpák világa titkos félhomályt áraszt szerteszét, halványkék színben üt át az oszlopok átlátszó jegén, élesen törik meg az alabastromszerű jégtömegeken; a boltozat jégkristályaival mint egy gyémánt-csillár ezer színben ragyog s sziporkázó fényt szór szerteszét, mely a padlózat jégtükrében verődve vissza, a félhomálylyal magicus fényjátékot tűz; — ez mind oly varázsképpé olvad, hogy az «Ezer egy éj» mesevilágában érezzük magunkat, nem menekedhetünk a bűvös benyomástól, mely oly hirtelen éjszaki sarkvidékre varázsol.

A terem boltozatáról egy sziklatömeg ereszkedik a padlózatra jó szélesen, s a termet mintegy két részre osztja, egy nagyobbra és egy sokkal kisebbre. Utóbbi a *Kis terem* — a barlang torkából közvetlen abba jutunk — a «Nagy teremmel» nem egy síkban fekszik, a mennyiben padlózatát a Nagy terem dobbá alkotott jége alkotja. Itt, a bejövettől balra egy aknaszerű — még ki nem kutatott — ág vezet lefelé; magam mintegy 30—35 méter mélyen ereszkedtem le sima jégpartján, mely meredeken esik. A terem közepén két négyszögű, hegyes csúcsba futó jégtábla áll a sík padlón, ezek a *Sírkörck*; jobbra van a meglepő szépségű *Vízzuhata*, 10 méter széles 7 m. magas a sziklaboltról ívben lezuhanó víztömeg ez, csak néma mozdulatlansága mutatja, hogy

jéggé merevedett; ezelőtt alapjához sajátos jégalakzat tapadt, mely elevenen emlékeztetett egy elefánt-fejre. — A benyúló sziklafalhoz egy a padlózatból dombosan kiemelkedő jégoszlop — a fatörzs támaszkodik, a görcsös a hosszant rovátkolt felülete miatt vaskos fatörzshöz hasonlít; magassága 7·5, átmérője 2·5 méter. A terem nagyobbik része a *Nagy terem*, itt is van a fal mellett egy a mélységbe vezető, jeges oldalú, aknaszerű menet, helyenkint boltozatosan kitágul, torkolatát igen szép 12 méter széles, 8 méter magas jégfal állja el, mely fölül a sziklafalhoz, alul a jégpadlóhoz fekszik, ez a *Pinceajtó*; itt van egy igen gyorsan növekvő 3 méter magas, feltűnően tiszta jég stalagmit, ez évből 0·5 métert nőtt; általában az egész terem jége igen élénk növekvést mutat, úgy hogy azt innen tisztítani, vágatni kell: a termet körülfutó deszkapadló úgy volt ezelőtt két évvel építve, hogy az a jégsík felszínénél 35 centiméterrel magasabban feküdt, most már a jég van 15 centiméterrel magasabban a deszkapadlónál. E körülménynél fogva a járda mellett mindenütt elvezető csatorna lett vágva, mely a vizet ismét egy 14 méter mély *jégaknán* át a barlang legmélyebb részébe vezeti; ily módon a jég növevése a Nagy teremben jelentékenyen gátolva van.

Itt van a már említett *három Jégoszlop* is, egyik ezek közül magas jégdomb tetején nyugszik; mindegyiknek feltűnő átlátszó-sága már távolról sejteti, hogy nem tömör, — közelből látjuk, hogy valóban üresek azok, s hozzá még egyiknek hengeralakú üreből állandóan vékony vízsugár csörtet lefelé, mely a palló jégébe kis katlant mosott, ez állandóan vízzel van tele, neve kút; ezen érdekes jelenség azonban két év óta ismeretlen okból megszűnt, úgy hogy ma az oszlop üre száraz, s a kút vize szilárd jéggé meredt. Ezen oszlophoz egy háromszögalakú ferdén dőlő jégtábla támaszkodik, melyet hosszanti hasadék szel át, ez a *Beduin-sátor*, annyiban érdekes, a mennyiben benne Krenner a barlang-jégtömegének egykori glecserszerű mozgását véli felismerni, midőn felteszi, hogy az egykor valószínűleg jégoszlop volt

s az eltolatás közben összedőlve, mai ferde helyzetébe került. Éveken át végzett alapos tanulmány és megfigyelések alapján azonban biztosan merem állítani, hogy ily glecserszerű mozgás itt nem történt s nem is történik. Ennek bizonyítása azonban túl menne e lapok keretén.

Ha már magok az oszlopok nagyságuk (8—11 méter magas, 2—3 méter átmérővel), elegáns alakjuk s jegük átlátszósága, meg üres szerkezetük által méltán megnyerik tetszésünket, akkor a felületöket ellepő ezer változatos jégékitmény még inkább leköti figyelmünket. Jégzalagok, finom összekúszált szálak, párhuzamos gyöngysorok, majd összezsugorodva, majd keresztül-kasúl fonódva csilognak az oszlopon; lefüggő hosszú bojtok, gazdag vállrojtok, majd legyezőforma tiszta átlátszó jéglemezek, üveg félgömbök, hegyes csapokba futva ki, — majd újra levelek, lombok, hullámosan hajlott fűszálak, sarlóképző hegyes jégnyúlványok alkotják ornamentjeiket leírhatlan változatokban; szemünk minden mozdulata, a gyertyaláng minden lobbanása más meg más csillogó alakot varázsol elő.

Felséges látvány!

Említésre méltó még itt a *Kád*, egy a boltozatról sűrűn csepegő víz által a jégbe vájt 0·8 méter átmérőjű katlan elvezető csatornával; az *Új oszlop*; egy 0·8 méter vastag rücskös jégtuskó feküdt a jégpadlón, ehhez két év alatt egy felülről lefelé növekvő függélyes, tiszta átlátszó jégcsap fagyott s ma 2·5 méter magas igen csinos oszlopot képez.

A teremnek keleti vége hegyes szögbe fut ki, itt többnyire olvadás mutatkozik a jégen, a padlót sokszor víztócsák fedik; nevezetes itt egy föld- meg kőomladékból képezett jókora domb, mely a barlang épen e pontja fölött fekvő, 4 hektár terjedelmű töbörnek, a *Ducsai szakadás*-nak felel meg.

Az, mit eddig bejártunk a barlangnak *Felső emelete* volt, van ezenkívül egy *Alsó emelete* is, mely ennél nem kevésbé érdekes, talán még meglepőbb.

Az *Alsó emelet* egy szakadatlan folyosó alakú ürmenetből áll, mely a terem déli oldalfalának irányát szorosan követve, akként van képezve, hogy déli falát a terem boltozatos sziklafalának déli oldala — illetőleg annak lenyúló folytatása, északi falát pedig a terem jégpadlójának óriási vastagságú természet-alkotta harántmetszete alkotja. E folyosó eredetileg két részből, egy *Jobboldali szárnyból*, meg egy *Baloldali szárnyból* állott, a két szárnyát egymástól merő jégtömeg választotta el; e jégtömeg mintegy 6 méter vastagságban alagútszerűleg átfuratott s a két szárny ily módon egy folytonos szakadatlan ürmenetté lett; egész hossza 200 métert tesz, ebből a régi baloldali szárnyra 80 méter, a jobbikra 120 méter hosszúság esik.

A jobboldali folyosóba a Kis teremből jutunk természet-alkotta nyíláson, melyben lefelé meredek lépcsőzet vezet; a baloldali folyosó felfedezését újra a nyugodni nem tudó Ruffinyi kutatásvágyának köszönhetjük, ő a lefolyó víz irányát kutatva, a terem jégpadlója meg a szikla fala közt keskeny hasadékot talált, ennek irányában a jeget áttörte s 8—10 méternyi jég alagútja — sejtelmét, hogy alul ürnek kell lenni, csakhamar valósítá, — midőn a baloldali folyosóba lyukadt.

De szálljunk le most már az alsó emeletbe. — A két út körül a Nagy terem keleti sarkában lévő jég-alagútát választjuk, falépcső vezet lefelé s a baloldali vagy Ruffinyi-folyosóban vagyunk; mondott hosszúsága mellett 6—25 méter széles, 15—30 méter magas sikátor ez, déli falát sziklaoldal képezi s felül ív-alakban hajlik a tulsó falhoz, mely tiszta, merev jégből áll. A terem padlózatának felszíne lejtőzetesen, mindinkább meredek esésben ereszkedik ide, majd meg óriás, rétegzetes harántmetszében a sikátor padlóján nyugvó, meredeken felemelkedő jég fallá tesz.

Ha már fönn a teremben a jégpadlózat terjedelme meglepett is, még sem volt az valami soha nem látott dolog, a természetben egy befagyott tó, vagy jéggel borított sík rét nem más képet ad;

de midőn ugyanazon jégpadlót vastagságában is látjuk, akkor lehetetlen bámulatunkat elfojtanunk; 200 méter hosszú, 15—20 méter magas szakadatlan jégfal 4644 □ méter terjedelemben, oly óriási tömeg, milyen csak a sarkvidékeken látható, a mi szélességünk alatt rendes viszonyok között egyáltalán sehol sem jön elő. Ezen jégfalba, a folyosó legmélyebb pontján, főleg a jég tömegének, minőségének, kiterjedésének közelebbi tanulmányozása céljából keresztül harántirányban egy mélyebb alagutat, aknaszerű folyosót bevágni hoztam már rég javaslatba. Ez folyó évben meg is történt. Egy 10 méternél hosszabb akna vezet most merő jégben a terem alá, benne a jégrétegeket gyönyörűen kifejlődve tanulmányozhatjuk. Ez akna egy tágabb kápolnaszerű űrben végződik, benne kis asztal és körül fapadok foglalnak helyet. Igen érdekes hely! Ezen kápolnaszerű helyre jutva épen a nagyterem üres oszlop alatt állunk. Ez a *Tél király palotája*.

Úgy tűnik föl, mintha a terem jégét itt egy geolog keresztül metszette volna, hogy alkotó részeit — belső szerkezetét tanulmányozhassa, láthassa. És valóban e metszet, némi bepillantást enged az egész csodás tömeg szerkezetébe. Mint egy bezárt könyv lapjai, úgy fekszenek itt jégrétegek jégrétegekhez tapadva; azt is látjuk, hogy lapokból áll, de meg nem számlálhatjuk.

A rétegek majd víztiszták, majd alabastroszerűek, néhány miliméter — néhány centiméter vastagságban váltakoznak, közbe-közbe néhol finom porréteg is van; — párhuzamosan fekszenek egymáson, együttesen hajlanak néhol egész 30 foknyi szögig.

A jégfal keletkezésére nézve Krennernek bizonyosan igaza van, midőn mondja, hogy: «az óriási jégtömeg hajdan a sziklafalig nyúlt, kevésbé az elolvadás, mint az elpárolgás következtében apránként hátra húzódott, e meredek, sőt gyakran előre bukkanó falat alkotva». — Ily módon tehát a sziklaoldal s a jégfalközi űr — a folyosó, a barlang alsó emelete származott.

A nagy teremben lévő leírt akna ide vezeti a vizet, mely itt már hatalmas tömeggé fagyott.

A jégfalon kívül érdekes jégképződmények is vannak itt, a legszebbek egyike a Lugas; magas jégdombon áll, ívben összeboruló lombok, pálmalevelek, finom fűszálak különböző vastag, víztiszta jégrétegekből van fonva, belurét is ezerféle jégvirág, meg ragyogó jégjegeczek alkotják. Belülről erősen megvilágítva s kívülről szemlélve bámulatos szép kép. A Lugas 10 méter magas, 8 méter széles.

A jégfalban felül egy helyt egészen szabályos köralakú, sima oldalú, 0.5 méter átmérőjű lyuk vezet befelé, átellenben ezzel, ugyanily magasságban a sziklafalba hasonló lyuk nyílik; ez a két *borzlyuk*.

Most az *alaguthoz* érünk, 10 méter hosszú, jó tág sikátor ez, tiszta merer jégbe van kivágva, — azon pont ez, mely az eredetileg két szárnyból álló folyosót egymással összeköti; ezen áthaladva, a kápolnába érünk; a folyosó sziklafala és a jégfal gót ívben hajlik itt össze, változatos jégképződmények díszítik falait; csendes méla kis hely. — Midőn ide érünk, a barlang folyosójának régi jobb szárnyában vagyunk.

Ez a barlang leghidegebb, legszárazabb része. Olvadásnak itt nyoma sem látható. Itt is ugyanazon óriási jégfal és a hozzá ívben hajló sziklaboltozat alkotják a folyosót; alapja meredéken süllyed a mélységbe, hova sziklatörmelék s eljegesedett hasadékok között a barlangból esetleg beszivárgó víz folyik le, s így itt, a barlang legmélyebb részében, annak természetes elvezető csatornája van. Ez Krenner alapos vélekedése szerint a hegy aljában *Nagy forrásnál* nyílik, úgy hogy a forrás feltűnő hideg vize a barlangbeli elfolyás eredménye volna. Ezen elvezető szűk csatorna nem tágul-e ki valahol újból nagyobb örökké, nem rejt-e még csodásabb jégkincset, nem tudhatni.

A barlangnak egyik legmeglepőbb része ez; reám legalább mindannyiszor legélénkebb benyomást, sajátzerű ellenállhatlan bűvös hatást gyakorolt; nem annyira egyes alkotó elemeinek kiváló szépsége vagy jégképződményeinek nagyszerűsége, mint

inkább az egésznek együttes hatása, borzalmas vonzó vad igézete, hogy úgy mondjam, pokoli képe megkapó.

A folyosó kitágul, sziklabolthajtása kiváló bizarr szirtek kiállása, mély öbölforma vajúlatok; tátongó hasadékok miatt zigzúgos, igen rendetlen felületű; meredeken a mélybe sülyedő fenekén szirtgörgeteg, leszakadozott hatalmas sziklák, rombadőlt alaktalan kötömegek vadul, a legnagyobb rendetlenségben keresztül-kasul vannak egymásra hányva; a mélyből a részben eljege-sedett repedések sötétje mered reánk, felcsigázott képzelmünk élénk tevékenysége a félhomály bizonytalan alakú kőszirtjeiből, fehérítő jégtuskóiból mesebeli szörnyeket, pokoli sátánt, bűvös lidérczet varázsol elő. Hasztalan keresünk itt valami szelid képet, valami enyhét, lágyat, gyöngéden hajlott vonalt, hullámoson görbült felületeket; minden vonal élesen van megtörve, minden lap hirtelen, darabosan szakad meg, csupa kiálló szöglet, hegyes csúcs, éles szél; minden zord, minden vad, a mi körülvesz. Ha Hogarth híres széptani elméletét a hullám-vonalra (Wellenlinie) alapítá, nem tudom, miben keresné itt a barlang szépségét? Pedig valóban szép, de borzadalmasan szép az. Itt egy Dante-féle pokol Doré phantasticus rajzaival megtestesülve van. Nekem mindig a jeles Breughel Péter ismert festménye merült fel emlékemben, melyben Sybilla Aeneast az alvilágba vezeti.

A folyosó e részlete: a *Pokol*. Egyik zugában egy 7—8 méter magas vaskos jégtuskó fekszik a sziklafalhoz, s a mögötte lévő sötétszínű sziklacsoport miatt a félhomályban mint egészen fekete, határozatlan alakú tömeg látszik, ez: *Lucifer*.

Itt van egy lefelé vezető aknaszerű menet, részben eljege-sedve, részben kezdetleges cseppkő-alakzatokkal díszítve. Kikutatva nincs még; magam körülbelül 50 méternyi mélyen voltam benne. Innen lefelé nagy tömeg víz van. Az egyes jégképződmények közül említendő itt a *Függöny*; a jégfalról szabadon lelógó jéglepel ez, úgy függ le, hogy a jégfal meg a függöny közt széles hézag marad. Festői redőzetben fityeg le egész a padlózatig,

finom vízszálak, átlátszó gránátfüzérek, szabadon függő rojtok, hullámas fűrtök díszítik, és változatos leirhatlan alakzatok vannak beleszőve. Tulajdonkép két részletből áll, melyek egymással csak kevés s rövidebb rojtok által függnék össze a jégfal előtt. A kettő együtt véve mintegy 25 méter széles és 20 méter magas jégalakzatot képez.

Az *Orgona* 15 méter magas 6 méter széles jégalakzat. A jégfalról majd egészen vékony, majd lábnyi vastagságú, egészen szabályos hengeralakú jégcsapok — orgonasípok módjára — lépcsőzetesen s egészen párhuzamosan sorakoznak egymáshoz, majd a padlózatig érnek, majd szabadon lógnak.

Az igen számos díszesebb jégképződmények közül megemlítendő még az *Orgona* mellett a 8 méter magas, 22 méter széles *Gyémánt függöny*, mely rendkívül gazdag, csillogó-villogó jégornamentjeivel tűnik ki és gyönyörködtet. Közel ide a sziklagörgetegek közül elszigetelten emelkedik ki egy feltűnő tiszta 5—6 méter magas jégtömeg, mely az előtt meglepően hasonlított egy lefátyolozott, álló női alakhoz, de tömegének gyarapodása folytán alakja most már sokkal vaskosabb, s megváltozott úgy hogy megnevezni alig merném, attól tartva, hogy újabb növekvés folytán ismét más alakot öltve elnevezésem oly találó lenne, mint a Don-Quixotte-beli festő rajza volt, mely oly hűen ábrázolt egy kakast, hogy a művész jónak látta aláírni: «Ez kakas és nem róka».

Legutóbbi években e helyt igen elegans alakú, feltűnőleg tiszta átlátszó s gazdag díszítményekkel bíró 5 jégoszlop képződött, magasságuk 9—12 méter, s szélességük 50—70 cméterig, közöttük gyönyörű változatos jégcsapok és rudak fityegnek alá a boltozatról s állanak a görgetegeken. Ez az *Oszlopcsarnok*.

A folyosó végén hatalmas jégtömeghez érünk, mely a padlózat jegének nagyszerű vízesés alakjában való lefelé hajlása által képeztetik. Ez a *Niagara vízzuhatag*.

A folyosó végét elérve, hosszú lépcsőzet magaslik előttünk,

ezen kell fölmennünk. Utunkban itt is sok érdekes nézni való van s nem fog az unalom a híres bölcész Mendelsohn különös sajátosságának követésére birni, ki szomszédja házának fedelén a zsindeleyeket olvasta meg; de ha mi is megszámlálnók a lépcsőket, találunk, hogy közel 150 van. Fárasztó, de élvezetes út! Az utolsó lépcsőt megmászva, meglepetve látjuk, hogy újra a Kisteremben vagyunk s a *vízzuhatagnál* állunk.

Meg kell említenem, hogy a barlangban semmiféle növény vagy állat nem tenyészik; egy-egy betévedt szúnyog vagy kis éjlepe itt-ott a jéghez tapadva az egyedüli élőlények, mikkel ittlétünkben találkozunk. A barlang sziklahasadékaiban azonban medvecsontokat, több menyét és nyestvázakat találtak.

Említésre méltó, hogy a barlangban denevérek nem tartózkodnak.

A barlangot minden nevezetességeivel $1\frac{1}{2}$ —2 óra alatt szemlélhetjük meg. A bentartózkodás kellemes, léghuzamnak legkisebb nyoma sem észlelhető; Krennernek sodortalan selyemszálla függesztett pelyhe sehol sem árult el légáramlást. Czélszerű még is téli vagy legalább melegebb ruhában járni be a barlangot, bemenet teljesen lehűlni, de méginkább a kimenetnél óvatosan járni el. E végből legczélszerűbb, ha a barlangból kiérve, közel annak bejáratától a meredek szikla mellett időzünk egy ideig itt a légnek hőmérséke hűvös még, de jóval melegebb a barlangbeli hőmérsékletnél; így mintegy fokozatosan térhetünk át a nyár meleg légkörébe. Legtöbb vendég azonban megelégszik nyári öltönyével, midőn a barlangot bejárja, legfeljebb egy kis kendőt köt nyakára, vagy plaidbe burkolózik. Daczára, hogy sokan valóban könnyelműen járnak el a barlang megtekintésénél, mégis megbetegedéseket nem tapasztaltam, noha erre mint helybeli orvosnak bő alkalmam lehetendett.

Ha ezek után a *barlangbeli jégképződés* — mint ily nevezetes természeti jelenség — felett elmélkedni akarunk, első sorban érdekes a barlang *hőmérséki viszonyainak* megfigyelése.

Megjegyzem e helytt, hogy ellentétben a gyakori cseppkő-barlangokkal, jégbarlangokra vonatkozó adatok, s természettani viszonyaiknak megfigyeléséből merített tanulmányok igen gyéren vannak az egész szakirodalomban feljegyezve. S általában a jégbarlangokat illetőleg alig találunk valamit az egész világirodalomban. Ennek oka bizonynyal az, hogy oly jégbarlang, minő például a dobsinai, voltaképp nem is létezik, — többnyire kisebb-nagyobb kiterjedésű ürök, melyek nyáron át is alaktalan vagy a télen át felhalmozott s jéggé merevedett nagyobb hótömegeket, jeget tartalmaznak, szoktak jégbarlangoknak neveztetni, azonban az eddig ismertekben a jégtömeg csak a hideg évszakokban nagyobb, nyáron át nagyon megfagy, s oly jégbarlang, mely akár kiterjedés, akár nagyoobszerűség, akár látványosság tekintetében a dobsinaival csak versenyezhetne is, egyáltalán nem ismeretes a continensen. — Épen ezért vagyunk mi első sorban hivatva, hogy a még oly jelentéktelennek látszó mozzanatok, jelenségeket, melyek a barlangban végbemennek, pontosan tanulmányozzuk s levéltárilag megőrizzük. Hiszen tudjuk, hogy gyakran látszólag egészen kicsinyes dolgok szolgáltak alapúl igen fontos felfedezéseknek a természettudományok mezején. — Jégbarlangokra vonatkozó hőmérséki viszonyoknak pontos feljegyzése pedig annyival is fontosabb jelentőséget nyer, mivel hasonló jegyzetek egyáltalában még sehol sem eszközöltettek, s a dobsinai jégbarlangról szólók az egyedüliek, melyekkel a geologia bír.

Kár, hogy a barlang felfedezése óta nem eszközöltettek szakadatlanul pontos hőmérséki megfigyelések. Dr. Fehér úrnak köszönhetjük az 1870—71. és 1872. évekről némi töredékes adatokat, ezek azonban az év nem valamennyi hónapjára vonatkoznak, s nem is naponként, csak egyszer-másszor eszközöltettek. Így tudományos becsük csekélyebb.

1872-től 1879-ig általában hiányzik minden idevonatkozó adat.

Az 1880-dik évtől kezdve, mióta magam is nagyobb befo-

lyással bírók a barlangra pontosan történtek a hőmérséki megfigyelések, és pedig úgy, hogy a barlangnak négy legkülönbözőbb fekvésű pontján naponta feljegyeztetett egyszer a hőmérsék; ezenkívül a barlang közelében a kültermészet levegőjének hőmérséke is megfigyeltetett.

Az idevonatkozó adatok a következők:

1880-dik évben a barlang közép hőmérséke: (-0.58°C.) tett ki, a külső levegőé pedig ($+4.52^{\circ}\text{C.}$) volt.

1881-ik évben volt a közép hőmérséklet.

	A Ducsai szakadánál	A nagyteremben	A folyosóbeli folyásánál	A folyosó legmélyebb pontj.
Havi középhő január hóban	-2.19°C	-4.2°C	-0.56°C	-2.20°C
„ „ február „	-1.23°C	-3.4°C	-0.3°C	-1.9°C
„ „ márczius „	-1.4°C	-2.1°C	-0.2°C	-0.89°C
„ „ április „	-0.25°C	-1.25°C	$+0.3^{\circ}\text{C}$	-0.66°C
„ „ május „	$+0.7^{\circ}\text{C}$	$+0.9^{\circ}\text{C}$	$+0.5^{\circ}\text{C}$	-0.5°C
„ „ június „	$+1.0^{\circ}\text{C}$	$+1.52^{\circ}\text{C}$	$+0.5^{\circ}\text{C}$	-0.5°C
„ „ július „	$+1.8^{\circ}\text{C}$	$+2.1^{\circ}\text{C}$	$+1.1^{\circ}\text{C}$	$+0.2^{\circ}\text{C}$
„ „ auguszt. „	$+3.4^{\circ}\text{C}$	$+3.78^{\circ}\text{C}$	$+0.81^{\circ}\text{C}$	$+0.24^{\circ}\text{C}$
„ „ szept. „	$+2.03^{\circ}\text{C}$	$+2.3^{\circ}\text{C}$	-0.15°C	-0.3°C
„ „ október „	$+0.21^{\circ}\text{C}$	$+0.22^{\circ}\text{C}$	-0.2°C	-0.5°C
„ „ novemb. „	-1.34°C	-1.92°C	-0.3°C	-0.63°C
„ „ deczemb. „	-2.2°C	-3.2°C	-1.75°C	-0.65°C
Évi középhő	$+0.04^{\circ}\text{C}$	-0.43°C	-0.02°C	-0.69°C

Az egész barlang átlagos évi közép hőmérséke tehát: (-0.275°C.) tesz ki.

Tehát átlag állandóan a fagyypont alatt áll.

A külső levegő évi közép hőmérséke 1881-ben $+5.2^{\circ}\text{C.}$ volt.

Ezen adatokból kitűnik, hogy a barlangnak legmélyebb pontja annak keleti végén, a ducsai szakadánál van; mely körülmény részben az itt nagyobb mérvben történő vízforgalom, beszivárgó esővíz, tavaszi olvadás okozta bővíz-beömlés, részben e pontnak a földszinhez való legmagasabb fekvésében találja magyarázatát. E pont felett van a ducsai töbör, s itt a barlang boltozata a legvékonyabb földréteg által képeztetik.

A *barlang leghidegebb pontja* a folyosó legmélyebb helyén van. Itt olvadás sohasem észlelhető, s itt a barlang állandóan száraz, mint egyáltalán a folyosó legnagyobb részében is.

A *legmagasabb barlangbeli hőmérséklet*, a hőmérő legmagasabb állása augusztus hó 18-kán észleltetett a Nagy teremben, midőn is ottan a hőmérő higanya $+4.5^{\circ}\text{C}$ -t mutatott, $+19.5^{\circ}\text{C}$. külső hőmérséklet mellett. A legmélyebb hőmérői állás hasonlóan a Nagy teremben volt. Január hó 13-kán, a midőn külső (-25°C .) hideg mellett, a barlangbeli hőmérséklet egészen -7.5°C -ra szállott le.

A *hőmérői ingadozás* odakünn 44.5° -ot, a barlangban 12° -ot tett ki.

Ezen hőmérészeti adatok s más a barlang lényegének megvilágítására vonatkozó észleletekből meritett tanulmányomat, a mennyiben inkább stricte tudományos jelentőséggel bír, a szakirodalom számára tartván föl, e helyt csak röviden annyit kívánok az előrebecsátottak mintegy kivonatjaképen megemlíteni, hogy:

1. A barlangbeli légmérséklet és a külső levegő hőfoka között *szoros viszony* létezik, még pedig egyenes viszony, azaz a barlang hőmérséklete a külhőmérséklettel együttesen emelkedik és csökken.

2. Míg azonban a külső hőmérséklet igen tág *határok között ingadoz*, addig a barlangbeli légmérséklet aránytalanul szűkebb korlátok között mozog, s azt párhuzamosan nem követi.

3. A barlang hőmérséke leginkább a befolyó vagy beszivárgó *esővíz*, vagy hóolvadás okozta *vízforgalom* által emeltetik fel. Így száraz nyári napon a legmagasabb külső hőmérsékletnél sem emelkedik a barlang levegője oly magasra, mint egy jóval hűvösebb, de esős nap alkalmával.

4. A *jégtömeg legnagyobb növekedése* a tavaszi olvadás és esőzések idejére esik, a hideg évszakban pedig egyáltalán szünetel.

Így különösen ama rendkívül érdekes, s ily alakban s nagy-

ságban talán a világon máshelyt sehol sem található *jégkristályok* csaknem kizárólag a tavaszi vagy késő őszi esőzések alkalmával képződnek, és pedig mesés gyorsasággal; úgy látszik, hogy akkor, ha a barlang légköre szokatlanul telítve van párákkal s hirtelen nagy hideg áll be, midőn a barlang üre is gyorsan lehűl, ezen kristályok egyszerre, rögtön képződnek, s ott hol a párák a hideg sziklafallal érintkezésbe jönnek hirtelen kiválnak oldalukból, kijegednek, a nagyon lehűlt sziklafalra tapadván. — Ezen a hó-pelyhekhez némileg hasonló jégjegőczök 2 cméternyi nagyságtól egészen 8 cm. mekkoraságig találhatók, sőt vannak ennél nagyobbak is, gyakran majdnem minden oldaluk tisztán van kiképződve. *Szabályos hatoldalú táblákból* állanak, úgy azonban, hogy minden egyes ily tábla a központból a környi csúcsokhoz futó sugárszerű jégnyulványok által mintegy 6 egyenszárú és összeálló háromszögre osztatik fel. Maga a lemez azonban nem képez egy vízszintes síkot, de a körülettel párhuzamosan menő lépcsőzetes alkotás által, kissé homorú, mintegy sekély tölcészerű alakkal bír. Ha száraz a nyár, akkor eme pompás szivárványszínekben ragyogó jegeczek egész őszig megmaradnak sziklatalapzatukon, hol sűrűn egymáshoz sorakozva, közben-közben sugaras, tűforma más jégkristályokkal vastag szőnyegként vonják be a barlang falait, s a mozgó gyertyaláng fénysugarait milliomszor törve meg, mint megannyi gyémánt jegőcz, ragyogva-csillogva, magicus fényjátékot űznek.

Ha azonban esős nyarunk van, a kristályok csakhamar tömegesen, egész nyalábokban hullanak alá a boltozatról, avagy alaktalan tömegekké olvadva össze, tapadnak eredeti helyükhöz. Ha a jégbarlang egy kincstár, akkor eme jégkristályok bizony-nyal annak legszebb drágakövei, — brillántjai!

A *barlangbeli jégképződés s a jég állandó megmaradása* lényegileg abban találja okát, hogy a barlang hőmérséke állandóan alacsony, úgy hogy a hideg évszakban képződött jege nyáron át is megmarad.

Ennek értelmezése nem lesz nehéz, ha a barlang *helyi* és *alkotási viszonyait* tekintetbe vesszük.

a) A barlang *magasan* — 969·5 méternyire a tenger felett — *fekszik* éjszaknak néző hegyoldalon. A magas fekvés tudvalevőleg alacsonyabb évi közép-hőmérsékkel jár, ennyiben tehát a jégképződésre igen előnyös mozzanat; de az éjszaki oldal fekvésénél fogva hidegebb, s még hozzá a barlang szája előtt előre dülő sziklafal mohtakarójával a barlang bejáratát folyton árnyékban tartja, úgy, hogy ide soha sem süt a nap. Így a közvetlen fölmelegedéstől gátolva van.

b) A barlang *felső nyílása* — szája — *igen kicsiny, alsó nyílása* — elvezető csatornája — *igen szűk*. E két ponton kívül számbavehető légkicszerélődés a barlangbeli és a külső levegő között schol sem jöhet létre. A felső nyíláson épen kicsinysége miatt átömlés (diffusio) útján csak igen alárendelt fokú légkicszerélődés lehetséges, viszont a szelek sem verhetnek bele levegőt; az alsó nyílás lazán egymásra hányt kötörmelék, meg jéggel, nemkülönben az elfolyó vízzel nagyon el van torlaszolva, úgy, hogy az így megszűkült alsó nyíláson akár közvetlenül, akár az elfolyó víz által elnyelve, csak igen kis mérvben távozhatik el a barlang levegője; a küllevegőnek pedig ez úton való bejutása alig képzelhető, épen a mivel a kifelé vezető nyílás a barlangból elfolyó vízzel — a kifelé bugyogó forrás vizével — van mintegy betömve.

c) A barlang *iránya* bejáratától kezdve *mindenütt lefelé tart*. A télnek hideg, tehát nehezebb levegője a lefelé vezető úrbe könnyen nyomulhat be, annak levegőjét s falait lehűti. E lehűtött levegő a meleg évszakban sem távozhatik el könnyen; lefelé való elfolyását az alsó nyílás leirt szűk volta nem engedi, fölfelé pedig a barlang bejáratán át, mint nehezebb test, nem emelkedhetik ki; viszont a külső melegebb lég, mint könnyebb, nem tolulhat befelé s a barlangbeli hidegebb levegőt ki nem szoríthatja. Ha a barlang iránya a nyílástól nem le-, hanem fölfelé tartana, akkor

annak lehűtött úrébe a nyár meleg légköre könnyebb fajsúlyánál fogva szükségképen beáramlanék, a barlang hideg levegője pedig lefelé szállna s az alól fekvő nyíláson illanna el ; így tehát a levegő körforgása igen szabadon történhetnék.

Ezek szerint tehát a barlangnak magas s éjszaknak néző fekrése, szűk felső nyílása, eltorlaszolt alsó nyílása s lefelé tartó iránya a barlangbeli levegőnek lehűlését s állandóan alacsony fokon maradását eszközlik ; ebből a befolyó víz jéggé fagyása s a jégnek állandó megmaradása következik.

A beszivárgó, de főleg tavasszal a bejáraton nagyobb mennyiségben beszivárgó víz a barlangban jéggé mered, a nyár meleg levegője ahhoz többé nem juthat, s nem képes azt megolvasztani. A jég tömege folytonos gyarapodásban van s előbb-utóbb bizonyosan az egész barlangűrt betöltené, ha e törekvésének művileg korlát nem szabhatnék.

A padlózat jege, a réteges jégfal a barlangba főleg a nyíláson időszakonként nagyobb mennyiségben beömlött víznek megfagyásából, rétegnek rétegre rakódásából származott. Az oszlopok, csapok, jégalakzatok és díszítményeik részint a különféle módon beszivárgó, lecsepegő víznek lassú fagyása, részint a már bennlevő jégnek olvadása és újbóli megmerevedése által képződtek ; a jég- és víznek a barlang hidegebb, meg melegebb levegőjével való esetleges küzdelmében nyerték mesés alakzatukat.

Nagyon különböző a hatás, mit a jégbarlang a cseppkő-barlangokkal szemben a nézőre gyakorol. Míg például a világ egyik legnagyobb cseppkő-barlangja, a Baradla leginkább nagy kiterjedése s lépten-nyomon előnkbe tóduló ijesztő formái, elemeinek óriási dimensiói által hat : addig a dobsinai jégbarlang sokkal inkább tündéri szépsége, egyes részleteinek tetszetős izlésessége s az egésznek pazar fénye által tűnik ki.

Talán szabad volna úgy jellemeznem, hogy a Baradla egy hatalmas régi dóm, mely nagyszabású alkata, téres dimensiói, s ünnepélyes komolyságával hat reánk : a dobsinai jégbarlang pedig

egy elegans fényes salon, melyben a mindenütt nyilvánuló finom műízlés s a pazar fény kápráztat el. Amaz imponál és bámulatba ejt, ez elbűvöl, megigéz és gyönyörködtet.

De mondjunk immár istenhozzádót e fényes földalatti jégvilágnak. Nehéz az elválás. önkéntelenül tekintünk vissza, hogy még egyszer gyönyörködhessünk csodás alkotásaiban. Szinte álomnak hiszszük mindazt, mit imént láttunk, ha kiérve, újra a viruló természet otthonos körében vagyunk. Sokáig merengünk, elmélkedünk még tündéries szépségén s mesés nagyszerűségén. Nincs toll, mely híven leírhatná, nincs ecset, mely utánoszthatná!

TÁJÉKOZÁSUL

A JÉGBARLANG LÁTOGATÓINAK.

1. Az éjszak felől jövő turista a Kassa-Oderbergi vasúttal juthat a barlanghoz legcélszerűbben. Poprádon kell kiszállani. Ott 100-nál több vendég számára modern berendezésű szálloda van a Husz-Park-ban. Jó kocsik mindig kaphatók, melyen igen jó hegyi úton 4 óra alatt 8 forintért jut el az utas a jégbarlanghoz. Dél felől a gömöri iparvasúttal egészen Dobsináig jöhet a turista. Tatrafüredről (Schmeks) 5—6 óra alatt juthatni a barlanghoz. A tatrafüredi vagy poprádi fürdővendégek rendszeresen kora reggel indulva el, egy nap alatt kényelmesen teszik meg az utat a barlanghoz, a Sztraczenai völgybe és vissza.

2. A jégbarlang melletti vendéglőben igen jó és olcsó ellátás van. Itt minden irányban utasítást is kap a turista a barlang bejárására vonatkozólag. Vezetőről is gondoskodva van, a régi jártas vezető Pack János mint ilyen már érdemeket is szerzett magának. Az Időszaki forráshoz vagy a felséges Királyhegyre is legjobb innen kirándulni.

3. A barlang május 1-sejétől kezdve november végéig az utazók számára berendezve, mindig nyitva áll.

4. A barlangnál van a «Látogatók könyve», melybe az, ki a jégbarlangot megnézte, nevét s lakhelyét bejegyezheti.

5. A barlangbeli jégalakzatok megsértése, megcsonkítása, s a barlang bárminemű megrongálása tilos.

6. A *barlang kivilágítása* petroleum-lámpákkal, a kiválóbb alakzatok a néző közönség kívánsága szerint fényes magnesium-világgal eszközöltetik.

A *világítási ár, teljes világítás mellett, bemeneti díjjal együtt* július 1-től augusztus hó végéig személyenként 1 frt, és pedig délelőtti 10 órától kezdve délután 2 óráig. *Vezető-díj* 10 kr. Ezen időn kívül is bejárható a barlang következő díjak mellett, akár hány tagból álló társaság számára :

a)	<i>világítás</i>	120	petroleum-lámpával	---	---	---	---	---	6 frt.
b)	"	80	"	"	---	---	---	---	4 "
c)	"	40	"	"	---	---	---	---	2 "
d)	"	20	"	"	---	---	---	---	1 "

Ez esetben *bemeneti díj külön* 60 kr. személyenként.

A *vezető* ezenkívül minden személytől 10 krt kap.

Vezető nélkül azonban a barlangba menni tiltva van.

Egy deciméter *magnesiumszulag* ára 4 kr. Kellő mennyiségű magnesium mindig van a vezetőnél, ki azt kívánatra a barlang bármely pontján meggyújtja.

Ezenkívül *milligyertyák* is mindig vannak készletben a turisták számára, mi azonban nem igen szükséges. Egy milligyertya ára 10 kr.

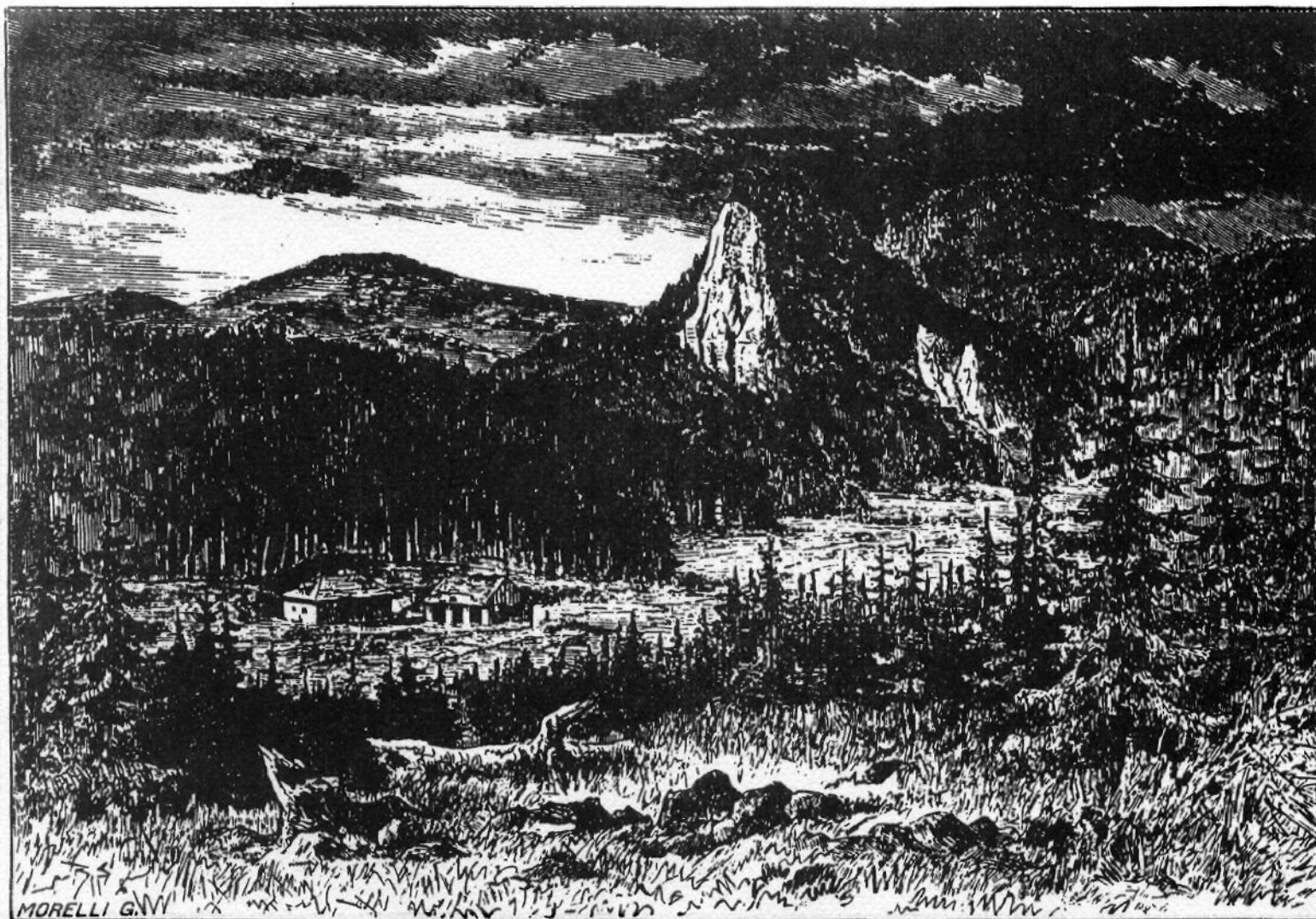
Füstöt gerjesztő világító szerekkel, fáklyákkal stb. a barlangba menni nem szabad.

7. Kijövetelkor a vezető tartozik egy *könyvet* előadni, melybe minden látogató az általa fizetett díjakat bejegyzi.

8. Végül jó figyelembe venni azt, hogy bár a barlang járdái mellett mindenütt alkalmazott *fakorlát* (karfák) szolid és erős szerkezetű, s járás közben belé fogózkodni igen előnyös, még sem tanácsos ahoz háttal megdőlni, az egyes alakzatok szemlélése alkalmával, kivált ha azt egész társaság tenné. Egyébiránt a barlang bejárása minden pontján *merőben veszélytelen*, sőt kényelmes, úgy hogy azt gyenge nők is, akár könnyű nyári cipőkben bizvást tehetik.

SZTRACZENAI VÖLGY.

STRACENAER THAL.

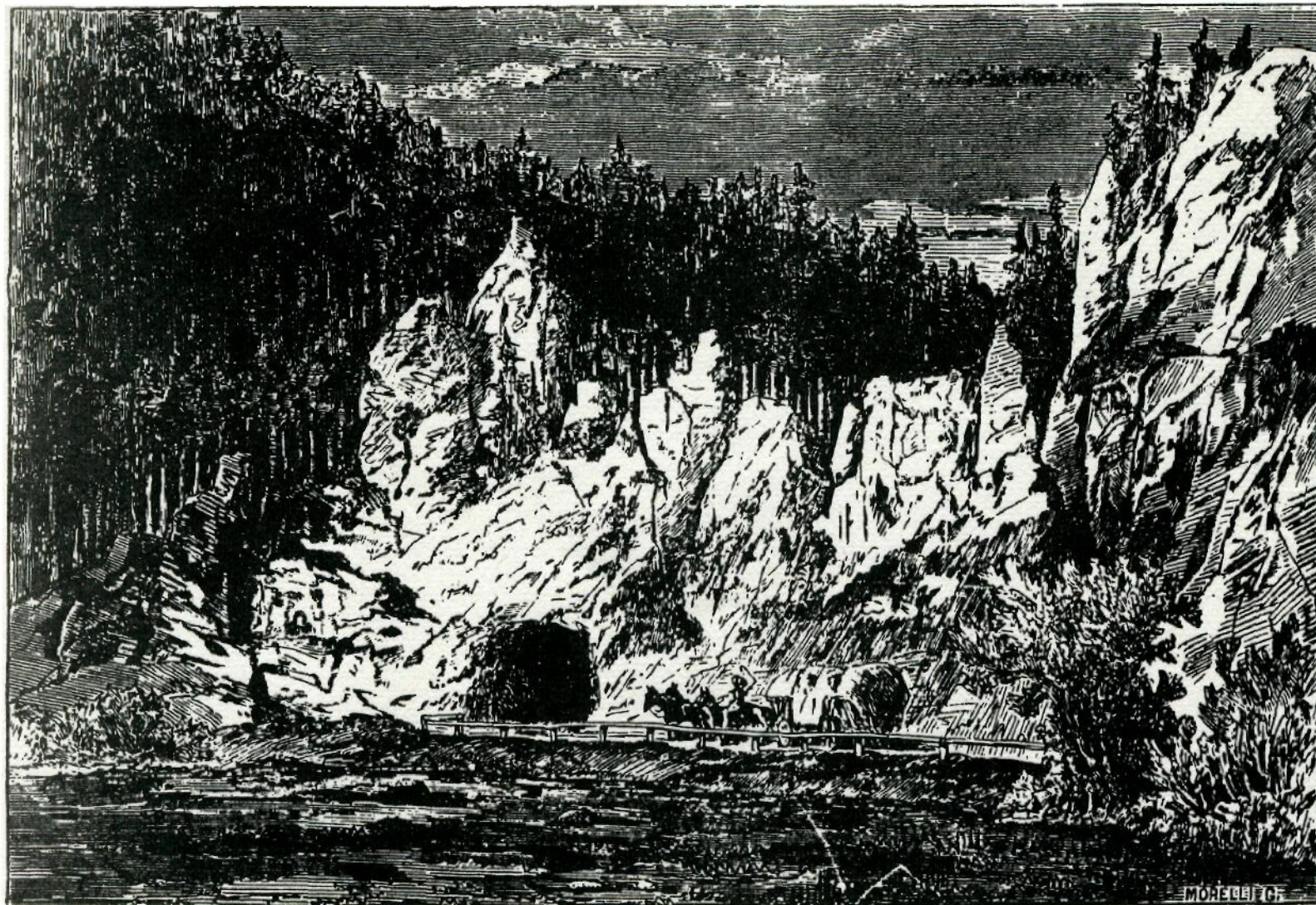
ÉLESKÖ.

SPITZENSTEIN.

SZTRACZENAI VÖLGY.

STRACENAER THAL.

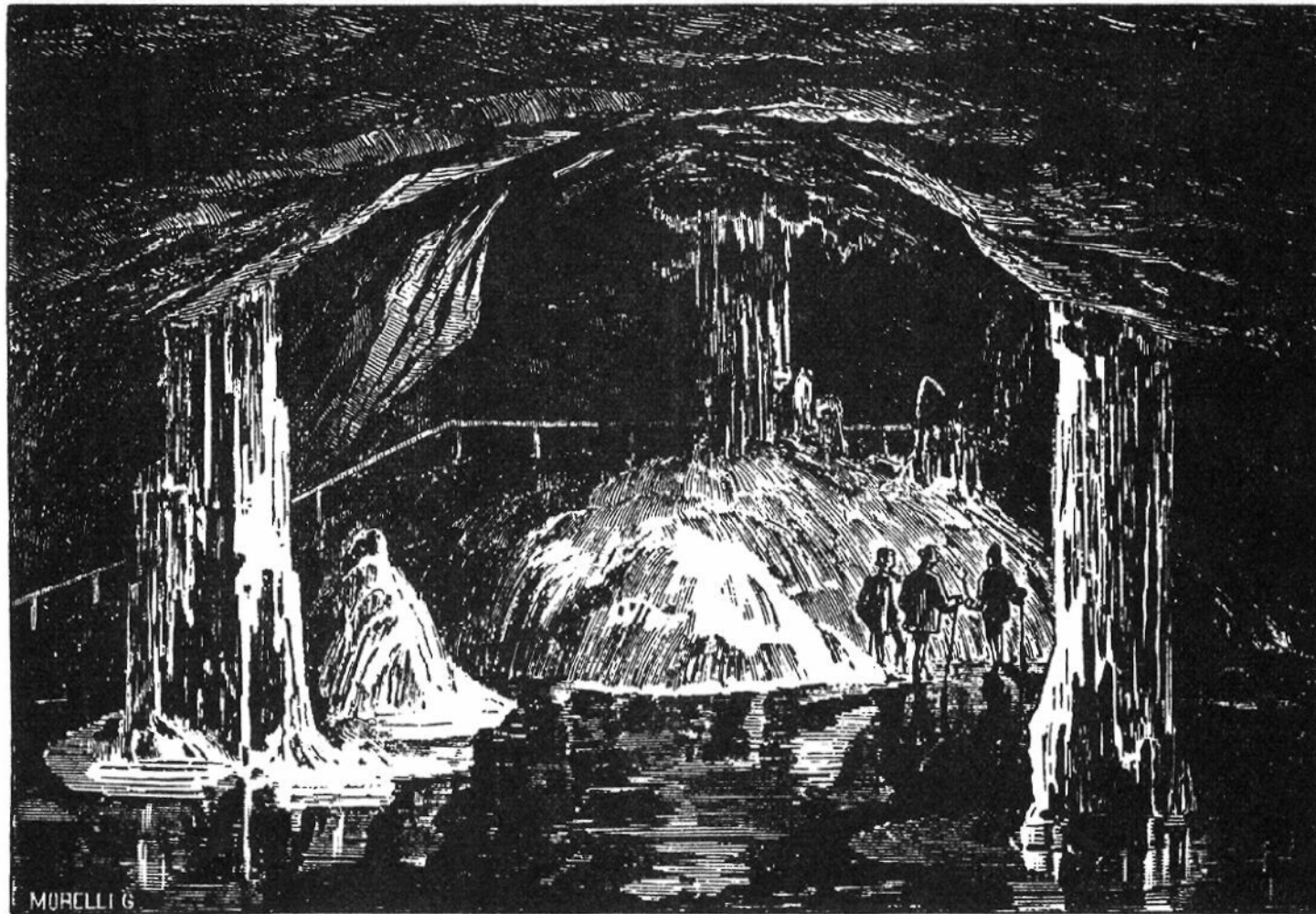
SZIKLA-KAPU.

FELSEN-THOR.

DOBSINAI JÉGBARLANG.

DOBSCHAUER EISHÖHLE.

RÉSZLET A NAGY TEREMBŐL.

PARTIE AUS DEM GROSSEN SAAL.

DOBSINAI JÉGBARLANG.

DOBSCHAUER EISHÖHLE.

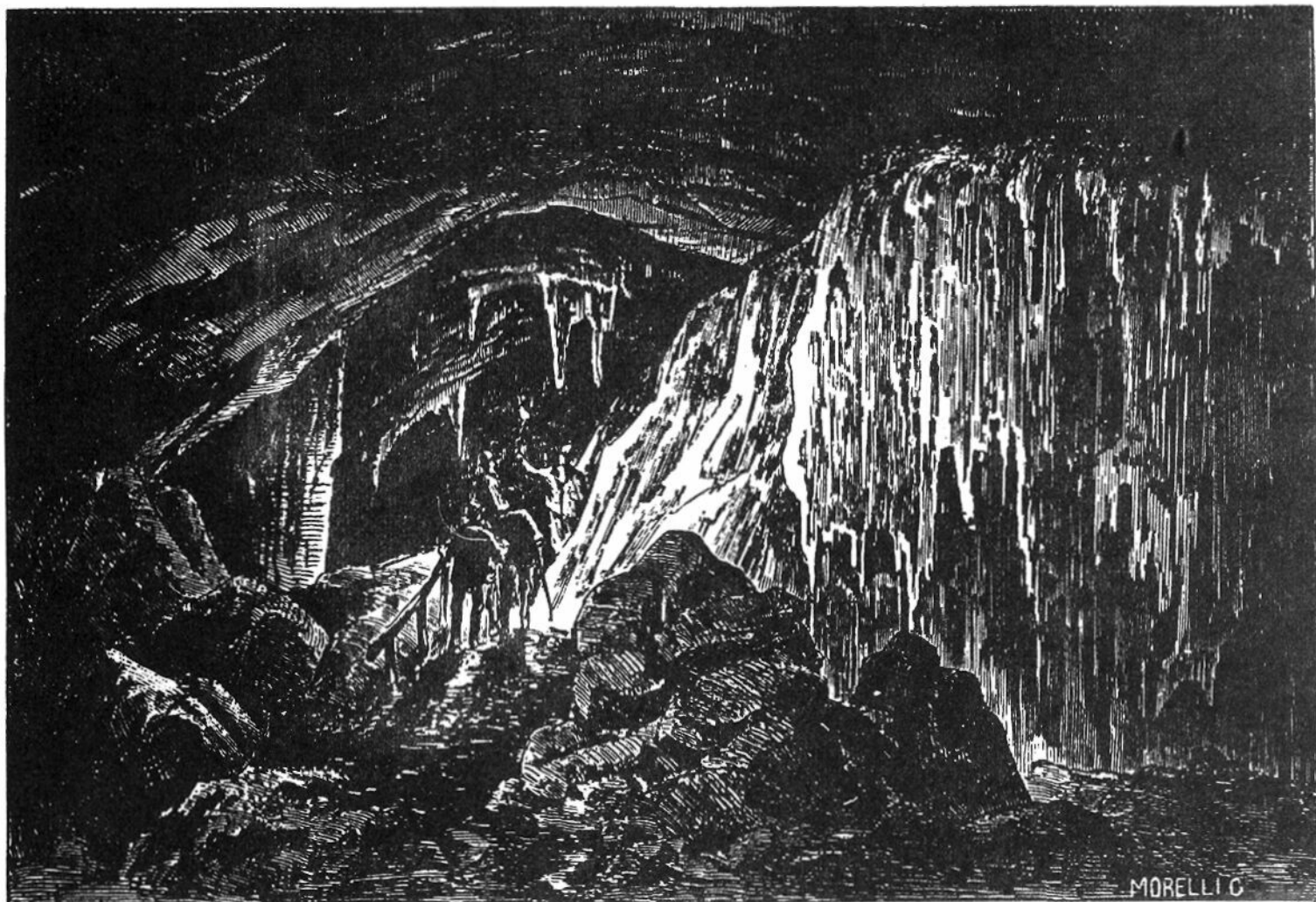

VIZESÉS.

WASSERFALL.

DOBSÍNAI JÉGBARLANG.

DOBSCHAUER EISHÖHLE.

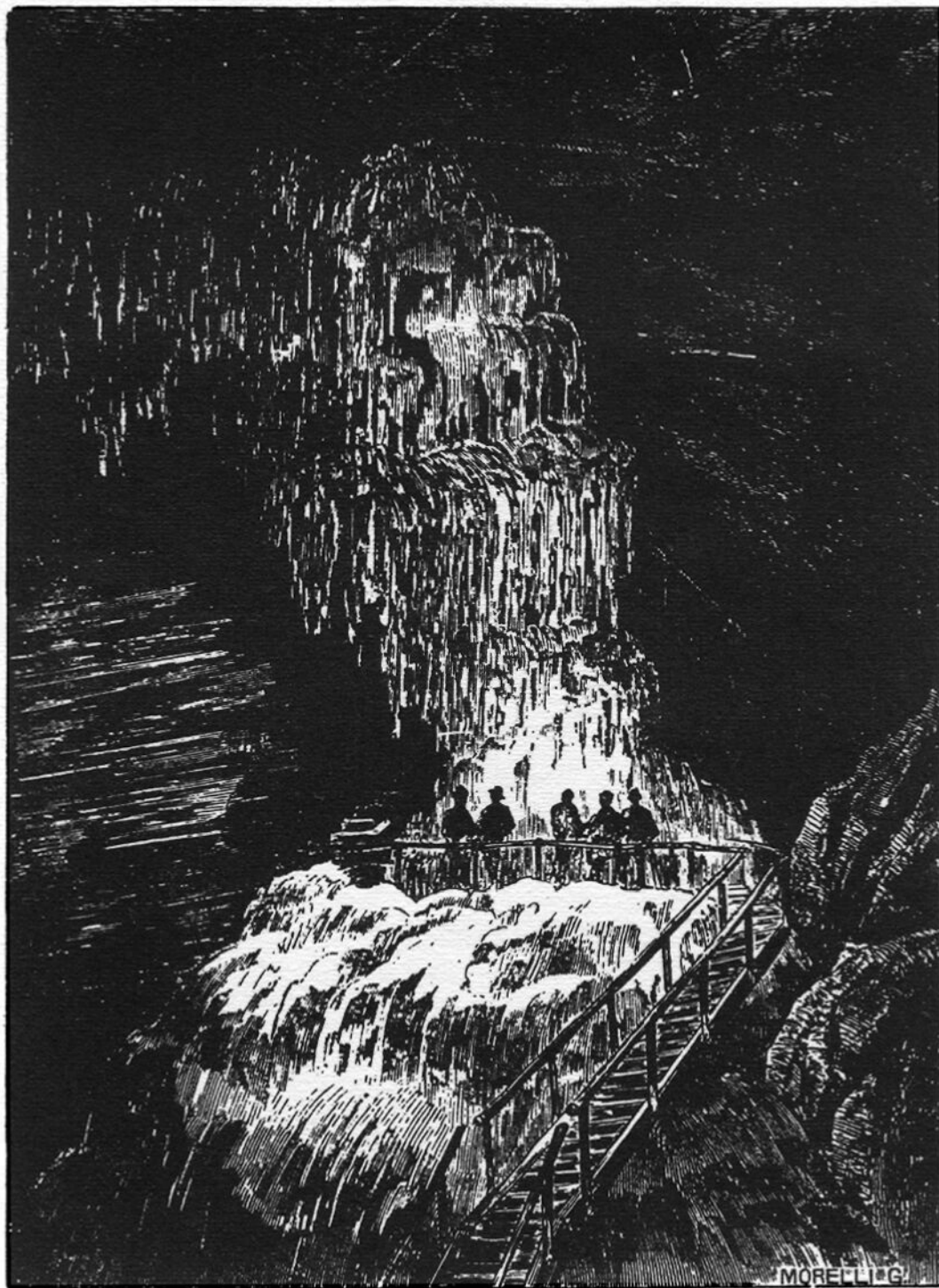
FOLYOSÓ.

CORRIDOR.

DOBSINAI JÉGBARLANG.

DOBSCHAUER EISHÖHLE.

LUGOS.

LAUBE.